

Irena Tomažin, pevka in performerka

Doživetje glasu skozi fizično izkušnjo

Ingrid Mager

Okus tišine vedno odmeva je naslov nove plesno-vokalne predstave Irene Tomažin, filozofinje, plesalke, igralke, performerke in glasbenice. Premierno bo izvedena jutri v Dvorani Duše Počkaj v Cankarjevem domu.

To bo že šesta avtorska predstava Irene Tomažin, toda njena raziskovanja niso zaokrožene entitete, temveč se pretakajo druga v drugo, vse od *Kaprice* iz leta 2005, ko je prvič izustila »glas«. Ta glas se je sprožil kot naravni odvod giba in jo nato povsem okupiral, celo tako zelo, da jo danes prištevamo bolj med glasbenice. Lani izdano ploščo *Crying Games*, pod katero se kot producent podpisuje Aldo Ivančič, Tomažinova pa s psevdonimom iT, je Radio Študent na lestvici Tolpe bumov 2011 uvrstil na drugo mesto, tudi sicer pa je bil album naklonjeno sprejet med kritiko in občinstvom. Tomažinova je bila tudi gostja zadnjega festivala Druga godba.

Kako postavljate razmerja med zvokom in tišino?

Vsaj dva naslova mojih predstav se navezujeta na tišino, v zadnji predstavi celo zelo neposredno – kot okus, odmev tišine, skratka kot nek paradoks, v katerem tišina odmeva, četudi brez zvoka. Vsi imamo kdaj občutek, da tišina ostane v zraku, recimo med pogovorom ali prepirom; ima neko atmosfero, okus. In tišina med ljubimcema je drugačna kot po razburjeni debati. Druga predstava z naslovom *Kot kaplja dežja v usta molka* iz leta 2008 je pod drobnogled znova vzela molk. No, usta so prostor, kjer glas nastaja, medtem ko okus ni neposredno vezan na usta, ampak se v njih dogaja. Pravzaprav imam občutek, da ves čas delam isto predstavo – s to svojo pozitivno obsesijo z glasom.

Do raziskovanja glasu ste se prikopali kot plesalka. Kje v prostoru telesa ima svoje pozicijske točke glas?

Glas razumem kot nekaj povsem fizičnega. Nisem obiskovala glasbene šole in v prvi vrsti se mi glas ni »zgodil« kot nekaj slišnega, ampak – kar me je potem tako vznemirilo – sem ga doživela kot fizično izkušnjo. S tem seveda nisem odkrila česa novega – mi je pa všeč, recimo, paradoks, da zdaj jaz govorim, a vsaka od naju sliši moj glas drugače. Glas čutimo kot vibracijo, ki jo povzroči zvok, začutimo ga v prostoru. Prej bi rekla, da delam z gibom kot s plesom, in glas je nekakšno nadalje-

vanje giba, lahko pa tudi njegova prekinitev. Zato ni nujno, da svoja razmišljanja udejanjam s koreografijo, lahko delam tudi drugače, recimo ustvarjam neka gibalna stanja, podprta z glasom.

Koliko prostora je začrtanega vnaprej, koliko pa ga ostane za spontanost?

Ustvarim si oporne točke, do katerih se moram prebiti skozi predstavo, improvizacijo pa v tem kontekstu razumem kot delo s tistim trenutkom in prostorom, ko sem na odru. Zadnji dve ali tri leta se bolj intenzivno ukvarjam z improvizacijo, kar je posledica dela s Tomažem Gromom na njegovih eksperimentalnih delavnicah, kjer smo se povezali podobno raziskujoči. Tudi moji koncerti so v bistvu improvizira-

ni. Kontinuiteta takšnega raziskovalnega dela ti da neko senzibiliteto, in potem ni razlike med tem, ali delam sama ali sem na odru še s kom. Kompozicijo gradim sproti. Tudi ko nastopiš kot solist, moraš znati reflektirati, kar počneš, vedno moraš biti znotraj, hkrati pa od zunaj videti sebe.

Z glasom in glasbo sem se srečala kar zgodaj: s komponistom Mitjo Reichenbergom sva leta 2001 naredila *Hitchcockove metamorfoze*, kjer sva pletla dialog z glasbo in plesom. Morda je bila za moja poznejša srečavanja z glasom kri-va Ann Papoulis v Plesnem teatru Ljubljana; med plesom je zelo veliko pela, kar mi je nadvse pomagalo, saj sem skozi njen glas in melodijo lahko utelesila neko koreografijo. Vedno nas je opozarjala, da je treba glasbo poslušati, gib pa slišati. Nekateri denimo zelo lepo z gibom rišejo prostore, sama pa ga v prostor lažje pošljem skozi zvok.

Vas je v glasbenem smislu dokončno prebudil Aldo Ivančič?

Rekla bi, da res. Preboj v strogo glasbenem smislu se je zgodil prav z njim, videl me je v predstavi *Galerija mrtvih žensk*, kjer sem imela neki prizor z glasom. Glas je do mene sprva prišel kot vsebina, karakter, šele skozi delo z Aldom in kolektivom Bast sem se usmerila v zvočnost; produkt tega je album *Crying Games*. Skozi Gromove delavnice pa sem spoznala, da lah-

ko glas izgubi karakter; lahko je hrup, šum, škripanje. Po drugi strani je glas tako notranji, že kar intimen, z njim lahko zdraviš ali se samozdraviš, hkrati pa je povsem samoumeven, je orodje; denimo, v gledališču lahko z barvo, višino in ritmom glasu poveš več, kot piše v samem tekstu. Znotraj gledališča je glas neka entiteta, v glasbi pa z glasom ne vlečeš zgodb, vsaj ta hip me to ne zanima. Je pa zanimivo, kako neki inštrument, recimo saksofon, spreminja in vpliva na moj glas, kakšno moč uporabim ob nekem inštrumentu in kakšno krhkost ob drugem. Glas se mi zdi neko vozlišče, ki preči telo, pomene, glasbo. Ta hip sem nedvomno zelo globoko v glasbi; pri KUD Ljud in zavodu Sploh sta izšli še dve zgoščenki, pri katerih sem sodelovala.

Kaj pa ste ugotovili o glaslu znotraj ljudske pesmi?

Z ljudsko pesmijo v gledališkem prostoru sem se srečala na delavnicah na inštitutu Grotowskega na Poljskem, kjer so me nekateri umetniki zelo zaznamovali. Moja srečavanja z ljudsko glasbo so se zgoščevala, ljudska pesem ima v sebi toliko sporočilnosti in bogastva! Lani sva s Sabino Đogić posneli pet pogovorov z ljudmi, ki se pri nas ukvarjajo z ljudsko glasbo in jo prezentirajo tudi na odru. To so bili Bogdana Herman, Boštjan Narat, Ljuba Jenče, Svetlana Spajić in Natalka Polovinka. Skušala sem ta material predstaviti že tokrat, a je tako dragocen, da bo ugledal luč kot poseben projekt. Lani sva s Sabino Potočki v Trubarjevi hiši literature zasnovali tudi cikel z imenom *Srečavanja glasov* in tam sem gostila Katarino Juvančič, VolkFolk, Brino, Vrujo; tudi oni so pripovedovali svoje izkušnje z ljudsko pesmijo.

Sebe sicer ne vidim kot ljudsko pevko, me pa zanima stanje glasu v ljudski pesmi; v eksperimentalni situaciji, v nagovoru, telesno, emocionalno, psihično... Kot denimo grleno petje. Nisem se izobraževala v tem, a se je zgodilo spontano, na delavnicah

pri Natalki Polovinki, posredno tudi na delavnici Anne Marie Blink. Grlena petja so me vedno fascinirala in potem, ko se sam igraš in eksperimentiraš, ti glasovi nekako kar pridejo iz tebe. Kot je rekla na eni od delavnic tudi Maud Robard: petje narediš s telesom. Premalo se zavedamo, kaj glas naredi znotraj našega telesa.

Imela sem priložnost, da sem letos

Page: 24

Reach: 118000

Country: SLOVENIA

Size: 631 cm2

2 / 2

delala na Documenti v Kasslu, in tja je prišlo kar nekaj ljudi, ki se na podoben način ukvarjajo z glasom. Moj prihodnji projekt bo govoril o obrazih glasov; vsak glas ti izkleše neki obraz, vsak obraz ima neki glas. Skratka, posnela bom obraze in opazovala, kakšno ekspresijo na obrazu izriše kateri glas. V tem pogledu se mi

je zdelo vedno zanimivo opazovati zборе: ta glas, ki pride od nekje, te geste, ki se jih pevci ne zavedajo. x

*Tišina med ljubimcema
je drugačna kot tišina
po razburjeni debati.*

Irena Tomažin

Irena Tomažin: Glas se mi zdi neko vozlišče, ki preči telo, pomene in glasbo.

Fotografija: Sabina Đogić